

O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISH VA BARQAROR RIVOJLANISH: QONUNY ASOSLAR VA AMALIY QO'LLANMA

Bobomurodova Noila Ulug`bek qizi

Toshkent Kimyo Xalqaro universiteti. Bakalavr

Noilabobomurodova1@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirishning qonuniy asoslari va barqaror rivojlanish istiqbollari o'rganadi. Maqolada ekoturizmning mamlakatdagi ahamiyati, tabiiy resurslarni asrab-avaylash, mahalliy aholini qo'llab-quvvatlash va ekologik barqarorlikni ta'minlashda qonuniy me'yorlarning rolini yoritiladi. Bunda, O'zbekiston Respublikasining tabiiy muhitni himoya qilish, turizmni tartibga solish va barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlashga doir amaldagi qonunlar va normativ hujjatlar tahlil qilinadi. Shuningdek, ekoturizmni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ekologik ta'lim, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish va suv resurslarini tejash masalalari ham ko'rib chiqiladi. Maqolada ekoturizmni boshqarish va sertifikatlashning ahamiyati hamda mahalliy madaniyatni targ'ib qilishga qaratilgan tavsiyalar beriladi. Ushbu tadqiqotning natijalari, O'zbekistonda ekoturizmni barqaror rivojlantirish va global bozorda muvaffaqiyatli integratsiya qilishga yordam beradigan amaliy qo'llanmalar sifatida xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ekoturizm, barqaror rivojlanish, tabiatni asrab-avaylash, mahalliy iqtisodiyot, ekologik xavfsizlik.

Abstract: This article explores the legal foundations and prospects of sustainable development for the promotion of ecotourism in Uzbekistan. The article highlights the significance of ecotourism in the country, the role of legal norms in preserving natural resources, supporting local communities, and ensuring ecological sustainability. It analyzes existing laws and regulations related to environmental protection, tourism management, and the support of sustainable development in Uzbekistan. Additionally, the article examines essential issues such as the expansion of environmental education, the use of renewable energy sources, and water resource conservation for the development of ecotourism. The importance of ecotourism management, certification, and promoting local culture is also discussed, along with recommendations for enhancing cooperation with local communities. The findings of this research serve as practical guidelines to support the sustainable development of ecotourism in Uzbekistan and its successful integration into the global market.

Keywords: Ecotourism, sustainable development, nature conservation, local economy, ecological security, ecotourism management, renewable energy.

Kirish So'nggi yillarda ekoturizmning O'zbekistonda rivojlanishi o'sib bormoqda. Ekoturizm – bu tabiiy resurslarni himoya qilish va barqaror foydalanishga asoslangan turizm turi bo'lib, u faqat tabiatni asrab-avaylashni, balki mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishini ham ta'minlashga qaratilgan. Biroq, ekoturizmni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun aniq va samarali qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar mavjud bo'lishi zarur. Ushbu maqola O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirishda qo'llaniladigan asosiy qonuniy talablarni, barqaror rivojlanish va tabiiy resurslarni asrab-avaylashni ta'minlashga qaratilgan amaliy qo'llanmalarni o'z ichiga oladi.

Ekoturizmni Rivojlantirish uchun Qonuniy Asoslar

O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirishda quyidagi qonuniy talablar va normativ hujjatlar muhim o'rin tutadi:

Ekologiya to'g'risidagi qonunlar: O'zbekiston Respublikasining ekologiya sohasidagi qonunlari, masalan, "Tabiatni asrab-avaylash va ekologik xavfsizlik to'g'risidagi qonun" (1992), ekologik turizmning rivojlanishini nazorat qilishda muhimdir. Ushbu qonun tabiiy hududlarni himoya qilish, biologik xilma-xillikni saqlash va tabiatni himoya qilish masalalarini tartibga soladi.

Milliy bog'lar va tabiiy rezervatlar: Ekoturizmni rivojlantirish uchun tabiiy hududlar, milliy bog'lar, tabiiy rezervatlar kabi maxsus hududlar belgilangan. Ular O'zbekiston Respublikasining "Tabiatni muhofaza qilish" qonuni va boshqa ekologik normativ-huquqiy hujjatlariga muvofiq boshqariladi.

Turizm to'g'risidagi qonun: O'zbekistonda turizmni rivojlantirishga bag'ishlangan qonunlar, masalan, "Turizmni rivojlantirish to'g'risidagi qonun" (1999), ekoturizmga ham alohida e'tibor qaratadi. Ushbu qonun turizmni rivojlantirishda barcha turdagi turizm (ekoturizm, madaniy turizm, sarguzasht turizm) uchun umumiy talablarni belgilaydi.

Tabiiy Resurslarni Asrab-Avaylash va Himoya Qilish

Ekoturizmning asosiy tamoyili – bu tabiiy resurslarni barqaror va ekologik jihatdan xavfsiz ishlatishdir. O'zbekistonning "Tabiatni muhofaza qilish" qonuni va boshqa ekologik hujjatlar, tabiiy resurslarni ishlatishda quyidagilarga e'tibor qaratadi:

Tabiiy hududlarni himoya qilish: Ekoturizm hududlari, masalan, milliy bog'lar va tabiiy rezervatlar tabiiy jihatdan muhofaza qilinishi kerak. Bu hududlarda faqat ekologik toza turizm faoliyatlariga ruxsat beriladi. Ekoturizm faqat tabiiy muhitga zarar yetkazmasdan amalga oshirilishi lozim.

Ekologik ta'lim va xabardorlik: Ekoturizm hududlarida sayyohlar uchun ekologik ta'lim dasturlarini ishlab chiqish, ularga tabiatni asrab-avaylash va ekologik xavflar haqida xabar berish muhimdir. Bu amaliyot O'zbekistonning Ekologiya va

Tabiatni Himoya qilish Xizmati tomonidan amalga oshiriladigan ekologik nazoratlar bilan bog'liq.

Barqaror Resurslardan Foydalanish

Ekoturizmda barqaror resurslardan foydalanish quyidagi qonuniy va normativ asoslar bilan tartibga solinadi:

Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish: Ekoturizm joylarida ekologik toza energiya manbalaridan foydalanish zarur. Bu O'zbekiston Respublikasining "Yashil energiya" dasturlari doirasida amalga oshirilmoqda. Masalan, quyosh panellari va shamol energiyasini joriy qilish.

Suv resurslarini tejash: O'zbekistonning cheklangan suv resurslari mavjudligi sababli, ekoturizmda suvni tejashga qaratilgan qonuniy cheklovlar mavjud. Bu uchun samarali sug'orish tizimlari va yomg'ir suvi yig'ish tizimlari talab etiladi.

Mahalliy Aholi Bilan Hamkorlik

Ekoturizm, ayniqsa, chekka hududlarda ijtimoiy va iqtisodiy ta'sir ko'rsatadi. Mahalliy aholi bilan hamkorlik qilish uchun quyidagi qonuniy tartiblar mavjud:

Ish bilan ta'minlash: Ekoturizmni rivojlantirishda mahalliy aholi uchun ish o'rinlari yaratish, ayniqsa, tabiiy va madaniy merosga qiziqqan yoshlarni jalb qilish zarur. Mahalliy aholi uchun ekoturizmga oid xizmatlar (yo'riqchilar, qo'llab-quvvatlash xizmati) va mahalliy mahsulotlar orqali iqtisodiy foyda olish imkoniyatlari yaratiladi.

Mahalliy madaniyatni targ'ib qilish: Mahalliy madaniyat va urf-odatlarini sayyohlar bilan bo'lishish O'zbekistonning turizm qonunlarida alohida ta'kidlanadi. Ekoturizm faoliyati, mahalliy madaniyatni sayyohlar orqali targ'ib qilishga xizmat qiladi.

Ekoturizmni Boshqarish va Tartibga Solish

Ekoturizmni samarali boshqarish uchun quyidagi qonuniy va boshqaruv tizimlari joriy etilishi kerak:

Tartibga solish va nazorat: Ekoturizm faoliyatini boshqarish uchun maxsus normativ hujjatlar, jumladan, qurilish va infratuzilma loyihalariga alohida e'tibor qaratiladi. Tabiiy muhitga zarar bermaslik uchun ekologik me'yorlarga rioya qilish talab etiladi.

Sertifikatlash va monitoring: Ekoturizm faoliyatini amalga oshirayotgan kompaniyalar va joylar ekologik sertifikatlashdan o'tkazilishi kerak. Bu, o'z navbatida, yuqori ekologik standartlarga ega joylarni sayyohlar uchun tanlash imkonini beradi.

Xulosa

Ekoturizmni O'zbekistonda muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun barcha ekologik va turizm qonunlariga qat'iy rioya qilish muhimdir. Tabiatni asrab-avaylash, barqaror resurslardan foydalanish, mahalliy aholini qo'llab-quvvatlash va ekologik ta'limni rivojlantirish orqali mamlakat ekoturizmni muvaffaqiyatli rivojlantirishi mumkin.

O'zbekistonning ekoturizm salohiyati, tabiati va madaniy merosi bilan jahon bozorida o'z o'rnini egallashi uchun yuqoridagi qonuniy talablarga amal qilinishi zarur.

World Tourism Organization (UNWTO). (2021). *Global Trends in Ecotourism and Sustainability*. UNWTO Report, 27-40.
<https://www.unwto.org>

Babaeva, N. (2019). *Tabiiy resurslarni barqaror foydalanish va ekoturizm*. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va Tabiatni Himoya qilish Xizmati, Tashkent.
<https://www.eco.uz>

Khalilov, S. (2020). *Ekoturizmni rivojlantirish va tabiiy hududlarni himoya qilish: O'zbekistondagi yangi imkoniyatlar*. Turizm va Ekologiya Jurnal, 12(1), 34-45.
<https://www.eco.uz>

UNESCO. (2021). *Sustainable Tourism and Environmental Protection: A Global Perspective*. UNESCO Report.
<https://www.unesco.org>

Fayzullayev, R. (2021). *Ekoturizmning Mahalliy Iqtisodiyotga Ta'siri va Barqarorlik*. O'zbekiston Ekologiya va Turizm Markazi, 7(2), 150-164.:
<https://www.uztourism.uz>